

מאחורי המסווה של קריה דתית מלאת-אמונה - מסתתרת

קריית המטרור הקדושה

רור הקדוש הפעיל עליו את מלוא כוחו הגופני. כי קומנדו הישיבה הפך לכות קובע באה שכוונה דתית, הנמצאת להלכה תחת שיפוט של עיריית נתניה ומשטרת ישראל. הגזרים האמיתיים לחיים ולמות ב"קריית צאנו אינם המוסדות המוסמכים, אלא שני אנשים שעל פייהם ישק כל דבר ב"קריית הכפיה: הרב יקותיאל יהודה הלבר-שטאם, המכונה הרב מקליוונבורג; ויהודה בלו, המכונה יידל.

★ ★ ★

שישי רב מקדונו

יקותיאל יהודה הלברשטאם היה לפני מלחמת העולם השנייה שישי רב בעיר קלוינבורג. עיר הונגרית זו ידעה יותר בישראל בשמה הרומני - קלוז, עירו של ד"ר ישראל קסטנר. מעיר זו יצאה, בימי העיסקה המפורסמת קסטנר-אינכמן, רכבת המיוחסים שניצולה. הלברשטאם, שהיה רק אחד משלושה רבני העיר, לא היה מיוחס דיו. הוא נשלח עם אשתו (40) התבלט במחנה כמנהיג שמשכ" מו ומעלה. בימי השואה באירופה נספו אשתו וילדיו. הוא עבר את המלחמה והגיע למחנה פארנאלד בגרמניה, באזור האמרי קאי עם שארית חסידיו. שם היה אחד ה"מנהיגים האנטי-ציוניים המוכרים, וכשנפגש עם הגנרל איינוואר במפקדתו, השאיר עליו רושם חזק באישיותו המסיימה.

הלברשטאם נסע עם חסידיו לארצות הברית, השתקע בניו-יורק ברבע ויליאמס בורג, המכונה "מאה שערים של ברוקלין". באותה תקופה הגיע לארצות הברית גם רבם של נטורי-קרתא, יואל טייטלבוים, איש רכבת המיוחסים של קסטנר. למרות ה"קירבה המשפחתית שביניהם, הסתכסכו שני הרבנים האנטי-ציוניים, והלברשטאם החליף את הסוס, הפך לציוני והחליט לעלות ל"ארץ-ישראל".

האיש החשוב והקובע בחצרו באותה תקופה היה יהודה בלו (45), יהודי הונגרי, שהצטרף אל הרב בגרמניה וניהל עבורו את כל עסקי הכספים של החצר.

עולה כסף רב. נוסף לזה הקימו בניני פאר לכל המנהלים, פתחו חוף-ירחצה מיוז חד לגברים ואחר לנשים עם מצילה אשה. הם החליטו לנצל מקור כספי נוסף - הקרקע עליה ייבנו.

קומנדו כפעולת תגמול

דירות - בני ישיבה יידי הקרוי נרכשו על ידם בכסף מלא. אך למרבה הפתעתם, בכל פעם שבאו לדרוש את המסמך המוכיח את בעלותם על הרכוש, נדחו בלך ושוב על-ידי מנהלי הקריה.

הסענה העיקרית של המנהלים היתה - שהשטח עוד לא עבר פרצלציה. האמת ה"מרה, שנתגלתה לעורך-דינו של אחד התושבים במקום, היתה, שהשטח כן עבר פרצי לציה, והרכוש נרשם על שמם של מנהלי הקריה. אך העובדה שהבעלים לא רצו להעביר את הרישום על שמם של הבעלים החדשים העלתה שתי אפשרויות מעניינות: מנהלי קריית צאנו מישכנו תמורת הלואה הגונה, את רכושם הקרקעי הרב, לכן אינם יכולים לתת לבעלים את רכושם.

הדירות נמכרו לבעלים רק לימי חיי"ם, ומנהלי הקריה תכננים להחזירן ל"עצמם עם מותם של הבעלים. אפשרות זו כלל לא מצאה חן בעיני אלתר רוזנפלד (78), שרכש דירה ב"11 אלף לירות בקריה. הוא דרש שירשמו את הדירה על שמו. התשובה - מטר של חרי פות וגיופים מצידם של נערי הקומנדו. אלתר רוזנפלד חושש ללכת ברחוב, פן תפגע בו אבן, וחושש לצאת מדירתו ב"לילה, מפחד הנערים המשתוללים.

מקרה דומה קרה לזאב פרנקל (50), שעה שסייב לשלוח את ילדיו לישיבת קריית צאנו, מאחר שלא רצה שיידו אבנים ב"תושבי הקריה. בתגובה הומטר מטר אבנים על דירתו של פרנקל עצמו, שנאלץ למכרה בהפסד ולהימלט לירושלים.

היחיד שהצליח להימלט מגידופי הקומנדו הקדוש היה קלמן זונגשטיין (84), שכל חטאו היה שהעז לשאול אחד ממנהלי-ה"קריה, שמואל רייך, מדוע הבטיחו לשכנו את משרת מחלקת-החלב ונתנוה לאחר. מטר הגידופים, שליחה את קלמן כבר ממחרת ה"יום, הופסק לאחר שקלמן הלך אל ראש הישיבה, הבטיח לשלם לו מדי חודש ב"חודשו 15 לירות תמורת שביחת הקללות. אך לא כל תושבי הקריה היו מוכנים להיכנע לטרור הקדוש. יחיאל בצלר, מתור"שביה הראשונים, שכירי את כל תכני ה"עסקים כיוון שנמנה בזמנו על אנשי ה"נהלה, תבע בכל חוקף את רכושו שה"חשכסם ב"15 אלף ל"י, לפני שיסכים להסתלק. הכסף והטרור הקדוש הופעל. הוילה של בצלר, שהיתה אחת הוילות היפות בשכונה, הופגזה במטר אבנים בלתי-פוסק. דוד-השמש המשוכלל נהרס. העצים הרכים נעקרו ו"גודעו ורק הדלת התויקה מעמד בפני אבני המתפרעים.

המשטרה סרבה להתערב במה שכונה על-ידיה "העניינים הפנימיים של קריית צאנו". ראש-עיריית נתניה, עובד בן-צמ"י, דאג ש"עיריית נתניה תעניק לבן חסותו, הרב מ"קלוינבורג, הלהאה של 18,000 לירות.

★ ★ ★

מדינה בתוך מדינה

מקם ברנט המריא בארצות הברית. הרב ימשיך לירגן את הטרור הקדוש ולהגן על אנשי חצרו ומקור כספו בכח הזורע. המשטרה תמשיך לשמור על שמה הטוב ולא תתערב ב"מדינה בתוך מדינה" שבקריית צאנו.

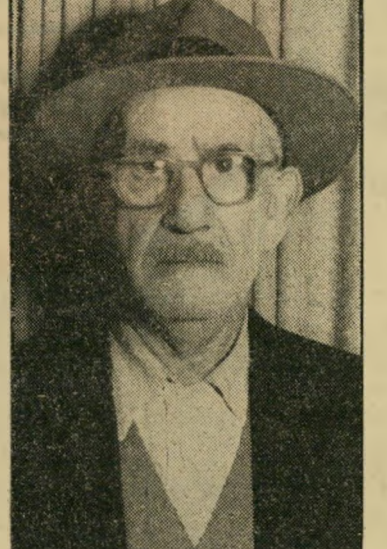
אך מי ידאג לנוח סמוכוב (96), קלמן זונגשטיין (84), לאלתר רוזנפלד (78) ול"מלכה מילר (79)? מי ישיב את כספם, שלומם ובריאותם?

הממולח לשכנע אותה שאין לה צורך ב"כסף. כשעמדה על דרשתה, התכעס, הרים כסא, ושברו לרגליה של מלכה מילר, ש"שכבה חולה לאחר מכן, משוכח במשגהו, הסכים להחזיר חלק מהכסף, מיהר לשל"חה לבית-אבות בבני-ברק.

חיים נח סמוכוב, יהודי קנדי אמיד (96), השאיר את שלושת ילדיו בקנדה, הפקיד 30 אלף דולר בבנק, ובא למות בשלחה ב"ארץ-הקודש. הוא נכנס למושבי-הזקנים של קריית צאנו, סיפר בתמימותו הרבה למנה"לי הקריה על עושרו הרב. יום אחד חלה הישיש בדלקת-ריאות, שכב בדירת-החדר שלו, כשהוא נאחז אך בקושי בחייו.

בחצות נפתחה דלת חדרו ושני אנשי-ציבור

רווח בינלאומי

מקם ברנט, הישיש ה"אמריקאי שלא פחד, עד שהקומנדו הדתי שבר את ראשו ואת רצונו.

המוכה

דתיים מוכרים בנתניה נכנסו פנימה. השניים ניגשו למיטתו של סמוכוב, העי"רו אותו והחלו לדבר אליו בנימה מבשרת רעות: "אתה תמות הלילה", אמרו לו, "ולא יהיה אף אחד בארץ האמת שיגיד אחרון משניות, שיאמר לך קדישו". הישיש המבוהל ניסה להסביר שיש לו שני בנים בקנדה והם יאמרו אחריו קדיש. הם לא הרפו: "רק הרב יוכל לומר אחריו קדיש. אתה צריך לתת את כל הכסף שלך לרב, והוא ידאג לך אחרי מותך". תחנוניו של הישיש שיעזבו אותו לנפשו לא הועילו לו במאומה. השניים לא הניחו לו, כשהם מתארים בפניו בצבעים שח"רים את הצפוי לו בגיהנום, אם לא יסכים להעביר לרב את מלוא הסכום שנדרש ממנו. לאחר שעתיים נכנע הישיש וחתם על שני צ'קים שהוגשו לו לחתימה. הוא נאחז בקנה קש אחרון וביקש להסכים שהכסף יימסר לרב רק אם הוא ימות מדלקת הריאות. השניים היו כה משוכנעים במור"תו הקרוב, עד שנתנו את הסכמתם.

אך סמוכוב לא נפטר. מיד כשהביא בא למנהלי הקריה, דרש את כספו. העסקים סרבו. רק לאחר התערבות אנשי עירו של סמוכוב, ביניהם ניצב המשטרה מתחיהו סלע, הסכימו להחזיר לו 5000 לירות בלבד. אך גם סכום זה לא הוחזר עדיין. תחת זאת תלו בתדרו של סמוכוב תמונה גרועה, המתארת בית בקריית צאנו, ותחתיה כחבו בכתיב מכוער: "קריית צאנו, עזר בבניית"תה - חיים נח סמוכוב". גם רוח זה, מישישים, נכים וחולים, לא סיפק את העסקנים. החזקת הישיבה

אנשי החצר עצמם, שידעו לנצל את שוק הנפט ומניות הנפט של ונצואלה, עבו והתעשרו. כאשר החליטו לעלות אר"צה, כבר היו בידם כל האמצעים הכשרים לכך. אך לא יהודי חכם כידל בלו יתמיץ את ההזדמנות שנפלה לידיו ולא יהודי כשר כהלברשטאם יחתר על להטוטי יידל. בגלל מיעוט העליה באותן שנים, הפך מנהל העליה של הסוכנות, שלמה זלמן שרגאי, את עלייתו של הרב מקלוינבורג להינא לאומית. הרדיו והעיתונות, הסוכ"נות, האוצר, ועיריית נתניה - הפכו כר"לם למחותנים בחג העליה. אך הנהנים ה"אמיתיים מעליית יהודי קלוינבורג היו רק מתימעת, שהיו להם אינטרסים ממשיים.

★ ★ ★

רווח בינלאומי

ליד נתניה, הזרועה פרדסים סביב, היתה חלקת פרדס, שהוחזקה בחלקה בידי אנשי הגורד העברי הראשון. אותם אנשים לא הסתפקו ברווח הצנוע יחסית של פרדס רגיל, החליטו לעשות כסף מספקולציות קרקעיות שונות. הם הצ"יחו ב"1949 לגייס את תמיכתו של ראש"עיריית נתניה, עובד בן-צמ"י, בנו בשטח פרדס-הגדוד, שהיה מרוחק מכל מקום י"שוב, בנין ענק, אותו הועיד בן-צמ"י להיות משכן הבורסה ליהלומים של ישראל. בניין כה חשוב העלה אוטומטית את ערך הקרקעות באזור. שליחי בן-צמ"י ב"בלגיה הצליחו לשכנע בעלי הון ויהלומנים להתיישב במרכז היהלומים "הבינלאומי". היהודים הבלגיים, שבאו ארצה להשתכן בוילות, נתעו מהשממה הרבה, מיהרו ל"הסתלק מהמרכז "הבינלאומי" ולחזור לאר"צם או לעבור למקום אחר בארץ. הנהנים האמיתיים מהעליה היו בעלי הקרקע, שמכרו אותה בכסף טוב. בניין הבורסה עצמו זומד ריק ושומם עד היום, אך בן-צמ"י החליט להקים במקום את קריית-הקדוש, היא קר"יית צאנו.

★ ★ ★

כסא שבור לרגלי ישישה

למתיישבים המועטים מבין בעלי ההון הבלגיים שנתרו במקום היו הימים הראשונים לבואו של הרב מקלוינ"בורג ימי שמחה. סוף סוף יהיה המקום ליישוב. מפת הנפש לא איחר לבוא. משאת-נפשם של עסקני קהילת-הקודש צאנו היתה להרוויח כסף. הם הבינו עד מהרה שאת הרווח השמן ביותר יוכלו להפיק מהשימוש הנבון בשמה של ישראל. מושב זקנים של יהודים, שיבואו לבלות את שא"רית ימיהם בארץ-ישראל -

ואמנם מושב הזקנים הוקם עד מהרה. כל זקן הבא למקום נדרש לקנות את חדר מגוריו (ללא מטבח), בסכום המגיע ל"6000 לירות ישראליות. נוסף לכך עליו לשלם מדי חודש כ"400 לירות שכר דירה וכלכלה. עם מותו של האיש חוזרת הדירה לבעלותם של מנהלי הקריה, ללא טענות ומענות מצידם של בני משפחתו. אילו היו עסקני הקריה נאמנים להסכם זה, אולי לא היה הדבר מגיע לידיעת הציבור הרחב, שכן זכותו של אדם לעשות ב"רכושו כרצונו, אך חסידו קלוינבורג לא הסתפק ברווח הצפוי, מה גם שהזקנים לא מיהרו למות. הם החליטו לנצל לטובת חדישות יותר, המתאימות יותר לפרטים הליכודיים מאשר לחסידים יראי-שמיים. הם הנהיגו סחנות קבועה מכל הזק"נים, פיקחו עליהם פיקוח חמור - בעיקר על הוצאותיהם הכספיות השונות.

כאשר קיבלה מלכה מילר (79) מכתב מקרוביה בארצות-הברית, פתחו אותו ה"צנוורים של קריית צאנו, הוציאו מתוכו צ'ק על סכום ששת אלפים לירות ישרא"ליות, מיהרו להפקיד אותו בבנק על שמם. כאשר באה מלכה מילר למנהל הקריה ו"דרשה ממנו את כספה, ניסה בתחילה המנהל

העוזר שמואל רייך, יד ימינו ו"עושה דברו של יידל בלו (השמאלי בתמונה הנראית למעלה משמאל).